

การส่งเสริมศักยภาพผู้สูงอายุยุคดิจิทัล

ในระหว่างวันที่ 19 - 20 กรกฎาคม 2561 มีการจัดประชุมวิชาการระดับชาติที่สถาบันพัฒนาสุขภาพอาเซียน มหาวิทยาลัยมหิดล ใช้ชื่อการประชุมว่า “การบริหารสู่การพัฒนาสุขภาพอย่างยั่งยืน” มีผู้เข้าประชุม 200 คน จากทั่วประเทศ ผลการประชุมได้มีการจัดทำข้อเสนอเพื่อขึ้นาสังคม เรียกว่า คำประกาศศาลาया หรือ Salaya Declaration 2018 ซึ่งมีเนื้อหาครอบคลุม 3 ประเด็นคือ (1) การส่งเสริมศักยภาพผู้สูงอายุยุคดิจิทัล (2) การส่งเสริมสุขภาพ: เด็กเจนอัลฟ่าและมารดาอายุ 5G และ (3) สวมไม่เสี่ยง: รู้ทันเรื่องยา อาหารเสริมและเครื่องสำอาง ซึ่งข้อเสนอทั้ง 3 มีความน่าสนใจ เพราะทั้ง 3 เรื่องเป็นประเด็นสำคัญทางสาธารณสุขในปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการก้าวสู่สังคมสูงอายุ สุขภาวะในครอบครัว โดยเฉพาะคุณภาพชีวิตแม่และเด็ก และกระแสความนิยมเรื่องความงาม

เรื่องของสุขภาพผู้สูงอายุ นับเป็นหัวข้อยอดนิยมอันหนึ่งในขณะนี้ มีเวทีวิชาการมากมายที่เกี่ยวกับผู้สูงอายุ ทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับชาติ และระดับนานาชาติ ในการประชุมผู้นำอาเซียนบวก 3 ที่กรุงเทพฯ เมื่อวันที่ 8 กันยายน 2559 ผู้นำจาก 10 ประเทศของอาเซียน (รวมถึงพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรีของประเทศไทย) กับผู้นำเกาหลีใต้ จีน และญี่ปุ่น ได้มีข้อตกลงข้อหนึ่งที่จะเสริมสร้างความร่วมมือเพื่อให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตและมีความเป็นอยู่ที่ดี โดยได้ออกประกาศที่จะขับเคลื่อนให้ผู้สูงอายุมี “คุณภาพ” หรือดำรงชีวิตอย่างกระปรี้กระเปร่า ภาษาอังกฤษใช้ว่า active ageing⁽¹⁾

การออกคำประกาศศาลาयाของสถาบันพัฒนาสุขภาพอาเซียน เรื่องผู้สูงอายุ เป็นการแสดงถึงความ

ตระหนักว่า ประเทศไทยกำลังก้าวเข้าสู่การเป็นสังคมสูงวัย ซึ่งในสังคมสมัยใหม่มีแนวโน้มมองผู้สูงอายุในเชิงลบว่าเป็นวัยพึ่งพิงและเป็นภาระของสังคม และละเลยบทบาทสำคัญของผู้สูงอายุในการดูแลลูกหลาน ขาดการสนับสนุนให้นำศักยภาพของกลุ่มผู้สูงวัยมาใช้ โดยประกาศฉบับนี้มุ่งเน้นที่จะให้มีการปรับมุมมองว่าผู้สูงอายุเป็น “ผู้ที่มีศักดิ์ศรี” เป็นพหุผล และเป็นที่พึ่งพาบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาประเทศ

ข้อเสนอในคำประกาศศาลาयाเรื่องผู้สูงอายุ มีดังนี้

1. ให้กระทรวงมหาดไทย กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และกระทรวงแรงงาน มีการทำงานอย่างบูรณาการเพื่อเตรียมความพร้อมในการรองรับสังคมผู้สูงอายุโดยกำหนดให้เป็นวาระแห่งชาติ

2. ให้กระทรวงสาธารณสุขพัฒนาระบบการดูแลสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุในด้านการสร้างเสริมพฤติกรรมสุขภาพ การดูแลในระบบบริการสุขภาพ และการสร้างเสริมสุขภาพในระยะยาว

3. ให้กระทรวงแรงงานเตรียมความพร้อมด้านเศรษฐกิจเพื่อรองรับสังคมสูงวัยอย่างมีศักยภาพ เช่น มีการส่งเสริมการออม มีระบบที่ได้มาตรฐานในการคุ้มครองและดูแลสวัสดิการผู้สูงอายุ มีการปรับเปลี่ยนกฎหมาย ระเบียบปฏิบัติ ข้อบังคับให้เอื้อต่อการทำงานด้านผู้สูงอายุ มีการส่งเสริมการประกอบอาชีพ มีการฝึกอบรมให้ผู้สูงวัยมีงานทำ และมีการอบรมให้ผู้สูงวัยมีความรอบรู้ทางการเงินและการออม

4. ให้กระทรวงศึกษาธิการเตรียมความพร้อมด้านการเรียนรู้เพื่อรองรับสังคมสูงวัยอย่างมีศักยภาพ โดยเน้นการส่งเสริมการพัฒนาคนตลอดช่วงชีวิต เช่น เพิ่มความรู้ด้านสุขภาพ ผ่านกระบวนการพัฒนาทักษะต่างๆ

5. ให้กระทรวงมหาดไทย เตรียมความพร้อมด้านสังคมเพื่อรองรับสังคมสูงวัยอย่างมีศักยภาพ เช่น ส่งเสริมพัฒนาชมรมผู้สูงอายุคุณภาพผ่านกลไกองค์กรชุมชนและศาสนา ส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรมทางสังคมที่หลากหลาย โดยยึดหลักประเพณี วัฒนธรรม ศาสนา และผู้สูงวัยต้องได้รับการยอมรับยกย่องในฐานะผู้มีบทบาทต่อการพัฒนาสังคม

6. ให้กระทรวงมหาดไทย เตรียมความพร้อมด้านที่อยู่อาศัยและสิ่งแวดล้อมเพื่อรองรับสังคมสูงวัยอย่างมีศักยภาพ โดยมีนโยบายด้านการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการใช้ชีวิตประจำวันของผู้สูงอายุ และปรับสภาพแวดล้อมในชุมชนให้ปลอดภัยจากการเกิดอุบัติเหตุต่างๆ

7. ให้กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มุ่งสร้างเทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อรองรับสังคมสูงวัยที่เหมาะสม อาทิ เทคโนโลยีและโปรแกรมเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพ นวัตกรรมเพื่อป้องกันการลื่นล้ม หรือนวัตกรรมการขอความช่วยเหลือฉุกเฉินในผู้สูงวัย

8. ให้กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เตรียมความพร้อมด้านข้อมูลข่าวสาร โดยมีการ

พัฒนาสารสนเทศด้านผู้สูงอายุ การพัฒนาฐานข้อมูลผู้สูงอายุ ตลอดจนการดำเนินการให้ผู้สูงอายุเข้าถึงข้อมูลตระหนักรู้เท่าทัน และใช้เทคโนโลยีดิจิทัลได้

คำประกาศศัลยาเรื่องผู้สูงอายุนี้ มีความเหมาะสมมาก เพราะไม่ใช่คำประกาศลอยๆ แต่มีการระบุหน่วยงานที่รับผิดชอบไว้ด้วย เพื่อให้เป็นแกนนำหรือเจ้าภาพหลักในการดำเนินงาน จึงควรช่วยกันสื่อให้เจ้าภาพเหล่านี้ให้ความเห็นชอบ และเร่งรัดการดำเนินงานตามเจตนารมณ์ของคำประกาศฯ ฉบับนี้

สิ่งที่ขาดไปในคำประกาศศัลยา คือ ความจำเป็นในการจัดกิจกรรมเตรียมความพร้อมของประชาชนวัยทำงาน โดยเฉพาะผู้ที่มีอายุ 45 ปีขึ้นไป เพื่อให้พร้อมที่จะก้าวสู่วัยสูงอายุอย่างกระปรี้กระเปร่า (active ageing) โดยเฉพาะกลุ่มลูกจ้างในภาคราชการ ภาคเอกชน และแรงงานนอกระบบ ซึ่งน่าจะจัดว่า เป็นกลุ่มที่มีความเสี่ยงต่อการก้าวสู่วัยสูงอายุที่ไร้สุขภาวะ ซึ่งก็คงต้องมีการปรึกษาหารือกันให้กว้างขวางต่อไป

อนึ่ง เมื่อกลางปี 2560 ได้มีโอกาสเป็นผู้จัดประชุมเชิงปฏิบัติการนานาชาติในนามของมหาวิทยาลัยมหิดล ในหัวข้อเกี่ยวกับ active ageing โดยมีผู้แทนจาก 13 ประเทศ (อาเซียนบวกสาม หรือ ASEAN Plus Three) เลยถือโอกาสสอบถามผู้เข้าร่วมประชุมว่า แต่ละประเทศกำหนดเกณฑ์อายุของผู้สูงอายุไว้อย่างไร ก็พบว่ามีความแตกต่างกัน (ดังตารางที่ 1) โดยบางประเทศกำหนดไว้ที่

ตารางที่ 1 เกณฑ์การกำหนดผู้สูงอายุในประเทศอาเซียนบวกสาม

ประเทศ	เกณฑ์อายุของผู้สูงอายุ (ปี)	ประเทศ	เกณฑ์อายุของผู้สูงอายุ (ปี)
กัมพูชา	60	มาเลเซีย	60
เกาหลีใต้	60	เมียนมาร์	60
จีน	65	ลาว	ชาย 65 หญิง 60
ญี่ปุ่น	65	เวียดนาม	60
ไทย	60	สิงคโปร์	65
บรูไน	ชาย 65 หญิง 60	อินโดนีเซีย	60
ฟิลิปปินส์	65		

60 ปี บางประเทศ 65 ปี และบางประเทศกำหนดไว้แตกต่างกันระหว่างชายกับหญิง

การกำหนดเกณฑ์ผู้สูงอายุเป็นเรื่องที่น่าสนใจ มีข่าวคราวว่า หลายประเทศและองค์กรต่างๆ มีความพยายามปรับเกณฑ์การเกษียณอายุ เช่น จาก 60 ปี เป็น 63-65 ปี เพื่อให้คนที่ก้าวสู่วัยสูงอายุเป็นวัยทำงานอยู่ต่อไปนานๆ เพื่อใช้ศักยภาพของคนอย่างเต็มที่ และมีรายได้ต่อเนื่อง ไม่ตกเป็นภาระของครอบครัวและสังคม

วิวัฒน์ โจรนพิทยากร
บรรณาธิการ

เอกสารอ้างอิง

1. Association of Southeast Asian Nations (ASEAN). Chairman's Statement of the 19th Asean Plus Three Summit, 7 September 2016, Vientiane, Lao PDR [Internet]. [cited 2018 Jul 20]. Available from: <http://asean.org/storage/2016/01/Chairmans-Statement-of-the-19th-APT-Summit.pdf>